Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0826U001189

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 25-04-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Єрмуканова Анастасія Андріївна

2. Anastasiia Yermukanova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8783-5072

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 022

Назва наукової спеціальності: Дизайн

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Дизайн

Дата захисту: 05-06-2026

Спеціальність за освітою: Сценічне мистецтво

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 13117

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.32

Тема дисертації:

1. Нонконформізм у дизайні сценічного простору українського театру

2. Nonconformism in the design of stage space of the Ukrainian theatre

Реферат/анотація:

1. Дисертацію присвячено вирішенню актуальної наукової проблеми – виявленню особливостей феномена нонконформізму в дизайні сценічного простору українського театру; з'ясуванню ролі, значення й місця творчої діяльності театральних художників-нонконформістів і простеженню їхнього впливу на подальший розвиток дизайну сценічного простору. З'ясовано, що нонконформізм – це соціокультурний та художній феномен, основними ознаками якого є: існування позастилістичними, жанровими й часопросторовими вимірами; глибоко національний або інтелектуально-духовний характер; репрезентація в різних видах візуального мистецтва; формування унікальної антропологічної філософії; духовна й частково політична опозиційність до чинного суспільного та державного устрою. Український нонконформізм – явище, що зумовило формування унікальної національної іконології художньої творчості (за Л. Смирною), проявляється в дизайні сценічного простору як синтез філософсько-світоглядних засад і художніх концепцій з актуальними пошуками нової сценографічної пластичної лексики. Характерними ознаками українського нонконформізму є: апелювання до національних мотивів, змістовність образів, відображення духовних,

ментальних і світоглядних орієнтирів українців, відродження національної культури, використання національної історії та образів, базування на принципах суб'єктивності, індивідуалізму й ірраціоналізму. На основі осмислення дефініцій термінів «нонконформізм» та «мистецький нонконформізм» запропоновано визначення поняття «сценографічного нонконформізму» як феномена протестних інновацій (за І. Легеньким), що властивий творчості деяких художників українського театру другої половини XX ст. і проявляється в: авторській адаптації концепції дієвої сценографії; актуалізації автентичних елементів національної культури; прагненні до розроблення інноваційних тенденцій дизайну сценічного простору; переосмисленні можливостей використання художнього простору, перспективи, форм, кольорів, текстур та освітлення в процесі створення сценографічної пластики; використанні метафоричної мови для вираження авторського філософсько-світоглядного бачення, осмислення сценічного твору, концептуалізації ідеї безпредметності. Нонконформізм у дизайні сценічного простору Д. Лідера проявляється в складному синтезі філософсько-світоглядних та естетичних концепцій майстра з актуальними пошуками нових художніх форм. Його характерними рисами є: тенденція до надскладного, символічного зображення власних ідей та вражень, витонченого кодування художніх засобів; заглибленість у духовний світ та незвичні форми вираження нового психологічного матеріалу, отриманого внаслідок осмислення літературного першоджерела сценічної постановки; створення образно-пластичної структури вистави, що виходить далеко за межі драматургічного матеріалу; руйнування канонів традиційного художнього оформлення в стилі соцреалізму в пошуках нової реальності; акцент на нюансах глибинних відтінків людських почуттів. З'ясовано, що в творчості українських художників-нонконформістів О. Семенюка, М. Івницького та М. Ковальчука неоавангард проявляється в поєднанні тематики драматичного й травматичного періоду 1920–1930-х рр. крізь призму новаторства, в осмисленні історичного, цивілізаційного й театрального коріння. Використані художниками футуристичні та конструктивістські форми набувають сучасного звучання; простежується звернення до неоавангарду як течії, метою якої є підрив основ сформованого в суспільстві розуміння сценографічного оформлення (звичні схеми, прийоми й ін.) через руйнування традиційної мови, у сценографічному оформленні якого виникає оригінальна художня мова – складне поєднання художніх і стилістичних кодів, інтертекстуальних посилань і цитат. На основі проведеного дослідження рецепції нонконформізму в сучасному сценічному дизайні можна констатувати, що запозичення та сприйняття сучасними українськими театральними художниками ідей і творчих прийомів сценографічного нонконформізму, їхнє переосмислення та репрезентація в оформленні сценічного простору відбувається в річищі тенденцій сценічного дизайну першої чверті XXI ст., художньо-естетичних принципів та філософсько-світоглядного бачення художника як реципієнта. Рецепція нонконформізму художниками сучасного українського театру репрезентована трьома напрямами: розвиток ідей провідних представників українського сценографічного нонконформізму 60–90-х рр. XX ст.; звернення до творчості представників українського сценічного авангарду як до джерела натхнення; розроблення національної проблематики.

Ключові слова: дизайн сценічного простору, нонконформізм, сценографія, театральний режисер, неоавангард, дизайн, український театр, предметно-просторове середовище, постнонконформізм, візуальний образ, мистецтво, творчість, XX століття.

2. The dissertation is devoted to solving a topical scientific problem – identifying the features of the manifestation of the phenomenon of nonconformism in the design of the stage space of the Ukrainian theater; clarifying the role, significance and place of the creative activity of nonconformist theatrical artists; outlining the specifics of the evolution of ideas and creative techniques of nonconformist theatrical artists through the prism of stage design trends. It was found that nonconformism is a socio-cultural and artistic phenomenon, the main features of which are: existence outside stylistic, genre and time-space dimensions; a deeply national or intellectual-spiritual character; representation in various types of visual art; the formation of a unique anthropological philosophy; the manifestation of spiritual and partly political opposition to the current social and state system. Ukrainian nonconformism, as a phenomenon that led to the formation of a unique national iconology of artistic creativity (according to L. Smyrna), is manifested in the design of stage art as a synthesis of philosophical and worldview principles and artistic concepts with current searches for a new scenographic plastic vocabulary. The

characteristic features of Ukrainian nonconformism are: appeal to national motifs, content of images, reflection of spiritual, mental and worldview orientations of Ukrainians, revival of national culture, use of national history and images, basing on the principles of subjectivity, individualism and irrationalism. Based on the study of the definitions of the terms "nonconformism" and "artistic nonconformism", the definition of the concept of "scenographic nonconformism" as a phenomenon of protest innovations (according to I. Lehenky) is proposed, which is characteristic of the work of some artists of the Ukrainian theater of the 1960s–1990s and is manifested in: the author's adaptation of the concept of effective scenography; actualization of authentic elements of national culture; the desire to develop innovative trends in the design of stage art; rethinking the possibilities of using artistic space, perspective, forms, colors, textures and lighting in the process of creating scenographic plasticity; using metaphorical language to express the author's philosophical and worldview vision, understanding the stage work, conceptualizing the idea of objectlessness. Based on the conducted art historical research of the reception of nonconformism in modern stage design, it can be stated that the borrowing and perception by modern Ukrainian theater artists of the ideas and creative techniques of scenographic nonconformism of the 1960s–1980s, their rethinking and representation in the design of the stage space occurs in accordance with the trends of stage design of the first quarter of the 21st century, artistic and aesthetic principles and the philosophical and worldview vision of the artist as a recipient. The reception of nonconformism by artists of the modern Ukrainian theater is represented in three directions: the development of the ideas of the leading representatives of Ukrainian stage nonconformism of the 60s–90s of the 20th century; appeal to the work of representatives of the Ukrainian stage avant-garde as a source of inspiration; development of national issues. Keywords: stage design, nonconformism, scenography, theater director, neo-avant-garde, design, Ukrainain theater, objective-spatial environment, post-nonconformism, visual image, art, creativity, 20th century.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- 1. Єрмуканова А. А. Естетика нонконформізму в дизайні сценічного простору Данила Лідера (1965–1975 рр.). Культура і сучасність : альманах. 2023. № 1. С. 76–81.
- 2. Єрмуканова А. А. Концептуальні пошуки Євгена Лисика у контексті становлення нонконформізму в дизайні сценічного простору. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2024. Вип. 49. С. 508–513.
- 3. Єрмуканова А. А. Рецепція нонконформізму у сценічному дизайні України першої чверті XXI ст. Теорія і практика дизайну. 2025. Вип. 4(38). Т. 1. С. 188–195.
- 4. Єрмуканова А. А. Специфіка творчості художників-нонконформістів в сценічному мистецтві України другої половини XX століття. Молодіжна наука КНУКіМ – 2022 : матер. Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 24–25 листоп. 2022 р. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. С. 58–59.
- 5. Єрмуканова А. А. Сценографія Михайла Івницького в парадигмі нонконформізму. Innovative development of science, technology and education : Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference, Vancouver, Canada, 2023, Dec. 14–16. Vancouver : Perfect Publishing, 2023. P. 749–752.
- 6. Єрмуканова А. А. Феномен нонконформізму в дизайні сценічного мистецтва України (60–90-ті рр. XX століття). Scientific progress: innovations, achievements and prospects : Proceedings of the 9th International scientific and practical conference, Munich, Germany, 2023, May 29–31. Munich : MDPC Publishing, 2023. P.

337–340.

- 7. Єрмуканова А. А. Нонконформізм як актуальний художній принцип дієвої сценографії. Актуальні проблеми сучасного дизайну : матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 04 квіт. 2025 р. Київ : КНУТіД, 2025. С. 49–52.
- 8. Єрмуканова А. А. Сценографічний постнонконформізм як метафорична мова для вираження ідей безпредметності в творчості сучасних театральних художників. Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір : матер. IX Всеукр. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрантів, м. Київ, 06 листоп. 2025 р. Київ : НАКККіМ, 2025. С. 407–408.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пенчук Олександра Петрівна

2. Oleksandra Penchuk

Кваліфікація: к. т. н., доц., 17.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3092-9780

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гоцалюк Алла Анатоліївна

2. Alla A. Gotsaliuk

Кваліфікація: д. філ. н., професор, 09.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2120-3232

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет будівництва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02070909

Місцезнаходження: проспект Повітряних сил, Київ, 03037, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Михайлова Рада Дмитрівна
2. Rada Mykhailova

Кваліфікація: д.мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7264-0205

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет технологій та дизайну

Код за ЄДРПОУ: 02070890

Місцезнаходження: вул. Мала Шияновська, Київ, 01011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Божко Тетяна Олександрівна
2. Tetiana Bozhko

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5696-1941

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Юдова-Романова Катерина Володимирівна

2. Kateryna Yudova-Romanova

Кваліфікація: к. мист., доц., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2665-390X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Варивончик Анастасія Віталіївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Варивончик Анастасія Віталіївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Крилова Оксана Сергіївна
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна